

UZASADNIENIE

W pozwie złożonym 3 marca 2010 r. powód Chłodnia (...) sp. w G. wniosła o ustalenie nieistnienia zawartej pomiędzy stronami „Umowy nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta” (ref. (...) (...)) z 28 lipca 2008 r. i zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego Banku (...) S.A. w W. 554.290 zł z ustawowymi odsetkami od 20 marca 2009 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu według norm przepisanych.

Na wypadek nieuwzględnienia pierwszego roszczenia powód zgłosił roszczenia ewentualne o orzeczenie przez sąd o rozwiązaniu „Umowy nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta” (ref. (...) (...)) z 28 lipca 2008 r. z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków, grożącej powodowi rażąco stratą, której strony nie przewidywały przy zawarciu tej umowy oraz o rozliczeniu stron z jej tytułu w

ten sposób, że rozliczenie transakcji nr (...) i (...) nastąpiłoby wedle kursu faktycznego w dniu ich zamknięcia i wedle którego zostały one rozliczone przez pozwanego bank, zaś rozliczenie transakcji nr (...) nastąpiłoby wedle kursu referencyjnego w wysokości 3, (...) złotego za 1 euro, niezależnie od jego rzeczywistej wysokości w dniu rozliczenia tej transakcji, zaś pozostałe transakcje od nr (...) do (...) uległyby rozwiązaniu bez rozliczenia, co spowodowałoby, że maksymalny akumulowany zysk banku zrealizowany w wykonaniu umowy byłby równy potencjalnemu maksymalnemu akumulowanemu zyskowi klienta, który klient mógłby zrealizować w związku z umową, gdyby okoliczności były przeciwne – tj. wyniósłby kwotę 30.000 zł – a w związku z tym o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda 524.290 zł z ustawowymi odsetkami od 20 marca 2009 r. do dnia zapłaty.

Na wypadek nieuwzględnienia drugiego roszczenia powód zgłosił roszczenie ewentualne o zmniejszenie przez sąd świadczenia powoda na rzecz pozwanego, jakie miałyby nastąpić w wykonaniu „Umowy nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta” (ref. ref. (...) (...)) z 28 lipca 2008 r., poprzez orzeczenie o wykonaniu tej umowy wyłącznie przez rozliczenie transakcji nr (...) i (...) wedle kursu faktycznego w dniu ich zamknięcia i wedle którego zostały rozliczone przez pozwanego bank oraz transakcji nr (...) wedle kursu referencyjnego w wysokości 3, (...) złotego za 1 euro, niezależnie od jego rzeczywistej wysokości w dniu rozliczenia tej transakcji oraz o rozwiązaniu pozostałych transakcji od nr (...) do (...), co spowodowałoby że maksymalny akumulowany zysk banku zrealizowany w wykonaniu tej umowy byłby równy potencjalnemu maksymalnemu akumulowanemu zyskowi klienta, który klient mógłby zrealizować zgodnie z umową, gdyby okoliczności były przeciwne – tj. wyniósłby 30.000 zł – ze względu na fakt, iż pozwany, wykorzystując niedoświadczenie i niedoinformowanie powoda w zakresie skomplikowanych instrumentów finansowych, rozłożył ryzyko gospodarcze wynikające z umowy w sposób rażąco dyskryminujący powoda (w czym wyrażał się limitowany zysk klienta, co stanowiło zarazem limitowaną stratę banku), co stanowiło o rażącej dysproporcji świadczeń stron, wyrażających się w gotowości do przyjęcia ryzyka zajścia określonych zdarzeń gospodarczych (zmiany kursu in plus lub in minus), a w związku z tym o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda 524.290 zł z ustawowymi odsetkami od 20 marca 2009 r. do dnia zapłaty.

Na wypadek nieuwzględnienia trzeciego roszczenia powód zgłosił roszczenie ewentualne o ustalenie, że żądanie przez pozwanego od powoda rozliczenia „Umowy nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta” (ref. (...) (...)) z 28 lipca 2008 r., ponad kwotę 30.000 zł na korzyść pozwanego banku, byłoby sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa i zasadami współżycia społecznego, a tym samym o ustalenie, iż takie działanie pozwanego nie byłoby uważane za wykonywanie jego prawa i nie korzystałoby z ochrony, a w związku z tym o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda 524.290 zł z ustawowymi odsetkami od 20 marca 2009 r. do dnia zapłaty.

Uzasadniając żądanie pozwu powód podał, że 31 stycznia 2008 r. strony zawarły umowę ramową, dotyczącą transakcji terminowych i pochodnych, która w zakresie kwestii w niej nieuregulowanych odsyłała do obowiązującego w banku (...) transakcji terminowych i pochodnych” z 8 maja 2002 r. W umowie ramowej wskazano omyłkowo niewłaściwą

datę regulaminu, jednak obie strony miały na myśli „Regulamin transakcji terminowych i pochodnych” z 8 maja 2002 r. Jednocześnie powód złożył w banku list informacyjny, w którym wskazał K. M. (1), jako uprawnionego do zawierania w imieniu powoda transakcji objętych „Regulaminem transakcji terminowych i pochodnych”. K. M. (1), podając że działa w imieniu powoda, zawarł z bankiem 28 lipca 2008 r. „Umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta” (ref. (...) (...)). Całkowita wycena tej umowy, wedle wyliczeń powoda opartych na informacjach uzyskanych od pozwanego, wynosi per saldo 2.368.020,19 zł i została ona dokonana w ten sposób, że od sumy rozliczenia transakcji od nr (...) do (...) tj. kwoty (...)zł na korzyść pozwanego, odjęto kwotę 630 zł, stanowiącą wartość rozliczenia transakcji (...) na korzyść powoda. Kwota ta stanowi wartość przedmiotu sporu w niniejszej sprawie. Pozwany uzyskał dotychczas kosztem majątku powodowej spółki przysporzenie w łącznej kwocie (...) Transakcje o nr (...), (...), (...), (...), (...) oraz (...), których łączną wartość do zapłaty przez powoda w dniu 14 marca 2009 r. bank wyliczył na kwotę (...), pozostają dotychczas nierozliczone i pozwany żąda od powoda zapłaty za te transakcje.

W ocenie powoda „Umowa nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta” (ref. (...) (...)) z 28 lipca 2008 r. jest nieważna, ponieważ szereg jej postanowień wykracza poza ich treść wskazaną w umowie ramowej i regulaminie, zaś pełnomocnik, który zawierał tę umowę w imieniu powoda, był uprawniony do zawierania w imieniu powoda tylko umów, których podstawę stanowiły postanowienia regulaminu. Powód podniósł ponadto, że zaskarżona umowa jest sprzeczna z podstawową dyrektywą określoną w pkt. 3 regulaminu tj. celem zabezpieczenia klienta przed ryzykiem kursowym i ryzykiem zmiany stóp procentowych. Pozwany nigdy nie przeprowadził analizy eksportu i importu powoda, jak również nie próbował ustalić jakie były rzeczywiste potrzeby powoda w zakresie zabezpieczenia ryzyka walutowego, natomiast namówił K. M. (1) do zawarcia transakcji pozostających w całkowitym oderwaniu od potrzeb powoda, gdyż powód nigdy nie realizował eksportu na poziomie 2.400.000 euro – eksport powoda podlegający zabezpieczeniu w roku 2008 r. oscylował w okolicach 0 euro. Uzasadniając żądanie rozwiązania umowy powód podniósł jako fakty notoryjne, iż pomiędzy lipcem 2008 r. a datą rozliczenia transakcji nastąpiło niespotykane dotąd w historii osłabienie złotego względem walut obcych, a w szczególności euro, oraz że większość analityków ekonomicznych w swoich publicznych wypowiedziach oraz prognozach sprzed lipca 2008 r. jednoznacznie stwierdzała, iż złoty będzie się nadal umacniał i nikt nie przewidział tak silnego i tak gwałtownego osłabienia złotego, którego przyczyn dopatruje się w spekulacjach zagranicznych instytucji finansowych i grze na osłabienie złotego m.in. ze względu na otwarte przez nie pozycje na terminowych instrumentach pochodnych na walutę polską. Uzasadniając żądanie zmniejszenia świadczenia powód podniósł, iż pozwany, wykorzystując niedoinformowanie powoda w zakresie skomplikowanych instrumentów finansowych, zastrzegł na swoją rzecz rażąco niewspółmierne świadczenie w stosunku do swojego własnego, wyrażające się w gotowości do przyjęcia na siebie ryzyka zmiany kursu, gdzie pozwany przyjął na siebie gotowość ograniczoną kwotą 30.000 zł, przy niczym nieograniczonej gotowości powoda. Uzasadniając żądanie ustalenia, że domaganie się przez pozwanego rozliczenia kwestionowanych transakcji stanowiłoby nadużycie prawa, powód podniósł, że z uwagi na wskazane wyżej okoliczności wykonanie przez pozwanego jego uprawnień stanowiłoby nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz od powoda zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany podniósł, że w preambule regulaminu pojęcie transakcji, których dotyczy umowa ramowa, zostało zdefiniowane szeroko i obejmuje ono wszelkiego rodzaju umowy transakcji terminowych i pochodnych, a ponieważ sporna umowa zawiera wszystkie przedmiotowo istotne elementy transakcji terminowej, należy zakwalifikować ją jako transakcję terminową w rozumieniu regulaminu. Zawarcie w tej umowie dodatkowych elementów w postaci postanowień o maksymalnym akumulowanym zysku oraz ewentualnej różnicy w nominalnej wartości transakcji terminowej nie pozbawia umowy terminowego charakteru, a załączone do regulaminu wzory umów nie stanowią zamkniętej listy możliwych umów transakcji terminowych i pochodnych. Zgodnie z literalnym brzmieniem listu informacyjnego K. M. (1) został przez powoda upoważniony do reprezentacji w sprawach związanych z transakcjami, zatem umocowanie to obejmowało prawo do reprezentowania powoda w sprawach związanych z umowami transakcji terminowych i pochodnych i taki był też zamiar powoda w momencie składania oświadczenia woli o udzieleniu pełnomocnictwa. W okresie od udzielenia pełnomocnictwa do zawarcia

spornej umowy K. M. (1) zawarł z pozwanym w imieniu powoda szereg umów, zawierających elementy dodatkowe w stosunku do wzorów załączonych do regulaminu, które były przez powoda wykonywane. W okresie od 28 lipca 2008 r., tj. dnia zawarcia spornej umowy, do 19 marca 2009 r. powód również nie kwestionował pełnomocnictwa K. M. (1) do jej zawarcia i była ona wykonywana przy aktywnym uczestnictwie powoda, przejawiającym się w kilkakrotnych zmianach sposobu rozliczenia umowy z nierzeczywistego na rzeczywisty. Pozwany podniósł dalej, że zawarta pomiędzy stronami umowa jest w istocie zestawieniem opcji put powoda (tj. uprawnienia powoda do sprzedaży (...) po określonym w umowie kursie) oraz opcji call banku (tj. uprawnienia banku do kupna od powoda (...) po określonym w umowie kursie). Przyczyną skonstruowania w ten sposób struktury opcyjnej było skompensowanie kwot wzajemnie należnych premii opcyjnych tj. premii należnej od powoda dla banku z tytułu nabycia prawa z premią należną powodowi od banku z tytułu sprzedaży określonego prawa bankowi. Fakt, iż uzgodniony w ramach transakcji opcyjnej kurs terminowy był korzystniejszy dla powoda od kursu oferowanego przez bank w prostych transakcjach typu forward z dnia zawarcia transakcji, był najistotniejszym z czynników determinujących ekonomiczną zasadność wprowadzania różnic w nominalnych wielkościach kwot transakcji put i call oraz warunków dodatkowych w postaci barier wyłączających działanie instrumentu finansowego. Zaoferowany w umowie przez bank kurs terminowy (uzgodniony kurs, po którym następowała sprzedaż przez powoda waluty euro na rzecz banku) był odzwierciedleniem oczekiwań powoda odnośnie do poziomu zabezpieczenia i istotnie odbiegał na korzyść powoda od kursu rynkowego z dnia zawarcia umowy. Wbudowany w strukturę opcyjną wyłącznik był konsekwencją bardzo wysokiego kursu terminowego transakcji. Wystawienie opcji call przez powoda było związane z kwestią zabezpieczenia powoda, będącego eksporterem, przed konkretnym ryzykiem tj. ryzykiem kursowym w postaci spadku wartości euro, w drodze wystawienia przez bank na rzecz powoda opcji put zabezpieczającej przepływy walutowe powoda i brakiem płatności przez powoda z powyższego tytułu premii. Aby transakcja opcyjna stanowiła prawidłowe zabezpieczenie ponoszonego ryzyka walutowego, nominały i terminy realizacji transakcji opcyjnych powinny być dostosowane do wielkości i terminów przyszłych przepływów walutowych danego klienta. Jedynie klient jest w stanie ostatecznie zweryfikować adekwatność danego produktu dla jego potrzeb, w tym kwestię wielkości, terminów i pewności uzyskania należności w walutach obcych, które są zabezpieczone transakcją opcyjną. Zawarcie przez powoda transakcji opcyjnej w postaci nabycia opcji put chroniło założoną przez powoda marżę zysku i również zawarcie transakcji opcyjnej bez premii opcyjnej, ale w postaci złożonej struktury zawierającej opcję put powoda oraz opcję call banku, nadal zabezpieczało założoną zyskowość spodziewanych należności w walutach obcych. Jednak skutkiem wystawienia przez powoda opcji call, związanego z niezapłaceniem premii opcyjnej, jest fakt, iż w przypadku gdy kurs EUR/PLN wzrośnie ponad poziom uwzględniony dla kalkulacji opłacalności kontraktu zawartego z kontrahentem, powód nie osiąga dodatkowego zysku wynikającego z takiego wzrostu kursu walutowego, który nie jest jednak celem zawarcia transakcji z bankiem. Sporna umowa została zawarta na kwoty nieprzekraczające deklarowanych przez powoda wpływów walutowych, gdyż z oświadczeń składanych przez powoda w okresie zawierania umowy wynikało, że uzyskiwał on wpływy walutowe z tytułu eksportu w wysokości (...) miesięcznie. Powód wskazał na oczekiwane nominały opcji i potwierdził, że będą miały one pokrycie w realnych przepływach walutowych z eksportu. Bank miał prawny obowiązek zawarcia transakcji odwrotnych w odniesieniu do każdej transakcji zawartej z powodem, co oznacza, że każdej transakcji sprzedaży euro składającej się na umowę odpowiada zawarta przez bank na rynku międzybankowym transakcja przeciwstawna. Zatem zmiana kursu EUR/PLN, która nastąpiła po zawarciu umowy, nie powodowała powstania jakichkolwiek zysków po stronie banku. Powód był w pełni świadomy ryzyka związanego z umową, a prezentacja przedstawiona powodowi przez bank przed zawarciem umowy zawierała analizę różnych możliwych scenariuszy rozliczeń zawartej pomiędzy stronami transakcji. Ponadto powód dysponował znaczną wiedzą o charakterze umowy z uwagi na zawierane wcześniej przez K. M. (1) z bankiem umowy o analogicznej treści na rzecz (...) S.A., będącej jedynym współnikiem powoda. Powód podjął świadomie ryzyko kontraktowe, licząc że kurs walut będzie się zmieniać zgodnie z jego oczekiwaniami.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

31 stycznia 2008 r. strony zawarły umowę ramową dotyczącą transakcji terminowych i pochodnych, do której włączyły w całości postanowienia stosowanego przez pozwanego „Regulaminu transakcji terminowych i pochodnych” z 21

czerwca 2001 r. Wszelkie pojęcia pisane w umowie ramowej z wielkiej litery miały mieć znaczenie nadane im w regulaminie. Wszelkie zmiany do umowy ramowej wymagały dla swej ważności formy pisemnej.

/umowa ramowa k. 36/

W rzeczywistości zamiarem stron było włączenie do treści umowy „Regulaminu transakcji terminowych i pochodnych” z 8 maja 2002 r., stosowanego przez pozwanego w dacie podpisania umowy.

/okoliczność niesporna/

Jednocześnie z podpisaniem umowy ramowej powód podpisał dokument zatytułowany „List informacyjny”, w którym w punkcie I oświadczył, że na podstawie „Regulaminu transakcji wymiany walutowej” osobą uprawnioną do przyjmowania w imieniu powoda warunków transakcji dokonywanych na podstawie regulaminu i podpisywania dokumentów z tym związanych jest K. M. (1) i D. R..

/list informacyjny k.66/

Wcześniej analogiczna umowa ramowa została zawarta z jedynym współnikiem powoda (...) S.A. (w dniu 17 października 2006 r.) i do tej umowy udzielono K. M. (1) podobnego pełnomocnictwa. Działając na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przy zawarciu tej umowy K. M. (1) zawarł z pozwanym w imieniu (...) S.A. następujące umowy, które zostały wykonane:

- 27 listopada 2006 r. umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z konwersją w dniu realizacji

- 5 stycznia 2007 r. umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z konwersją w dniu realizacji

- 11 stycznia 2007 r. umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z konwersją w dniu realizacji

- 12 czerwca 2007 r. umowę nierzeczywistej opcji kupna waluty wymienialnej oraz umowa nierzeczywistej opcji sprzedaży waluty wymienialnej

- 12 czerwca 2007 r. umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank typu parforward warunkowy

- 3 października 2007 r. umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z konwersją w dniu realizacji

- 12 grudnia 2007 r. umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymienialnej przez bank z limitowanym zyskiem klienta.

Ze sprawozdania finansowego (...) S.A. za 2007 r. wynika, że w okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2007 r. przychody finansowe (...) S.A. z tytułu opcji i forwardów wyniosły łącznie (...), zaś w okresie sprawozdawczym od 1 stycznia 2006 r. do 31 grudnia 2006 r. (...) S.A. nie uzyskał tego typu przychodów.

/potwierdzenia zawarcia umów k. 2316-2359; sprawozdanie finansowe (...) S.A. za 2007 r. k.1199-1257/

W preambule do „Regulaminu transakcji terminowych i pochodnych” z 8 maja 2002 r., wskazano, że reguluje on tryb zawierania, warunki i zasady realizacji umów transakcji terminowych i pochodnych (zwanym dalej „Transakcjami”), na dowód zawarcia których bank i klient (zwany dalej „Klientem”) wymieniają między sobą stosowne dokumenty i potwierdzenia (zwane dalej „Potwierdzeniami”). Regulamin nie zawierał bezpośredniej definicji pojęcia transakcji terminowych i pochodnych, jednak w punkcie trzecim stanowił on, że na warunkach określonych w regulaminie w celu

zabezpieczenia klienta przed ryzykiem kursowym i ryzykiem zmiany stóp procentowych bank i klient mogą zawierać trzy rodzaje transakcji: transakcje terminowe, transakcje opcji oraz transakcje zamiany. W odniesieniu do tych trzech rodzajów transakcji regulamin szczegółowo określał jakie umowy będą zawierane w celu ich realizacji, definiując osobno każdą z tych umów i określając ich elementy.

Zgodnie z punktem 3a regulaminu w celu realizacji transakcji opcji bank i klient mieli zawierać następujące umowy: umowy terminowego kupna waluty wymiennej, umowy terminowej sprzedaży waluty wymiennej lub umowy nieruchomości terminowego kupna waluty wymiennej. Strony miały każdorazowo ustalać w umowach regulujących transakcje terminowe następujące warunki: kwotę transakcji terminowej, walutę transakcji terminowej, walutę rozliczenia transakcji terminowej, kurs terminowy, kurs referencyjny, dzień rozliczenia transakcji terminowej oraz miejsca dla dni roboczych.

Zgodnie z punktem (...)regulaminu w celu realizacji transakcji terminowych bank i klient mieli zawierać umowy przewidujące sprzedaż przez bank klientowi lub kupno przez bank od klienta opcji sprzedaży, opcji kupna albo opcji zamiany stóp procentowych jak również umowy przewidujące kupno przez bank od klienta lub sprzedaż przez bank klientowi nieruchomości opcji kupna lub nieruchomości opcji sprzedaży. Strony miały każdorazowo ustalać w umowach regulujących transakcje opcji następujące warunki: kwotę transakcji opcji, walutę transakcji opcji, walutę rozliczenia transakcji opcji, kurs realizacji (stopę realizacji), kurs referencyjny (stopę referencyjną), okres odsetkowy, wysokość premii, dzień płatności premii, dzień realizacji, dzień rozpoczęcia transakcji, dzień zakończenia transakcji, miejsca dla dni roboczych.

Zgodnie z punktem (...)regulaminu wszelkie zmiany postanowień oraz zrzeczenia się praw wynikających z regulaminu lub potwierdzenia wymagały dla swej ważności formy pisemnej lub, jeżeli zostały dokonane w innej formie, wymagały potwierdzenia za pomocą dokumentu przesłanego faksem lub na elektronicznym nośniku danych w elektronicznym systemie przekazywania danych.

Zgodnie z punktem (...)regulaminu strony były związane warunkami każdej transakcji od momentu przyjęcia takich warunków (ustnie lub w innej formie). Transakcja była uznawana za zawartą na podstawie zgodnych oświadczeń woli stron niezależnie od tego, czy sporządzone zostało odpowiednie potwierdzenie.

Zgodnie z punktem (...)regulaminu poprzez podpisanie potwierdzenia zawarcia którejkolwiek transakcji, przyjmuje się, że regulamin oraz potwierdzenie zastępują wszelkie dotychczasowe ustalenia w tym zakresie między stronami. W razie rozbieżności między postanowieniami potwierdzenia i postanowieniami regulaminu, postanowienia potwierdzenia miały mieć znaczenie rozstrzygające.

Załącznik do regulaminu stanowiły wzory potwierdzeń wszystkich rodzajów umów wymienionych w regulaminie.

/regulamin k.37-65/

Zawieraniem transakcji walutowych, zarówno dla powoda jak też dla (...) S.A., na podstawie umów ramowych z 17 października 2006 r. i 31 stycznia 2008 r., zajmował się wyłącznie K. M. (1), będący pracownikiem podlegającym w rzeczywistości bezpośrednio prezesowi zarządu (...) S.A. Ze strony powoda, poza K. M. (1), nikt inny nie zajmował się tymi transakcjami, jak również nie kontrolował umów zawieranych przez K. M. (1). Celem upoważnienia, udzielonego przez powoda K. M. (1) do zawierania tych transakcji, było zabezpieczenie przez niego odpowiedniego kursu walutowego wpływów z eksportu, na poziomie zapewniającym założony przez powoda minimalny zysk ze sprzedaży eksportowej. W lipcu 2008 r. powód nie miał i nie planował w najbliższej przyszłości żadnej sprzedaży eksportowej, gdyż dopiero przygotowywał swój zakład produkcyjny do uzyskania niezbędnych certyfikatów, umożliwiających sprzedaż jego produktów za granicę. Poza transakcjami walutowymi, zawieranymi z pozwanym, K. M. (1) zawierał tego typu transakcje również w innych bankach.

/ wykaz transakcji z (...) Bank k.1026, 2039; zeznania świadków: I. K. k. 1995-2000, M. W. k. 1917-1919, J. K. k. 2268-2272, M. Z. k.2212-2215, K. M. (1) k.2126-2130, T. W. k. 2310-2313/

Pozwany nie ustalał dla powoda odrębnie limitów nominalów transakcji terminowych i pochodnych, gdyż transakcje zawierane przez powoda miały się mieścić w ramach limitów przyznanych (...) S.A. Powód samodzielnie nie miał zdolności kredytowej do przyznania mu limitów transakcji terminowych i pochodnych. Wysokość limitów przyznawanych (...) S.A. pozwany ustalał na podstawie informacji o wysokości przewidywanych wpływów (...) S.A. z eksportu, przekazywanych ustnie przez K. M. (1). Informacje te do sierpnia 2008 r. nie były przez pozwanego weryfikowane z dokumentami finansowymi powoda.

/formularze adekwatności i wydruki korespondencji elektronicznej k. 856-862; notatka ze spotkania kredytowego k. 847-848; zeznania świadków: M. Z. k.2216-2219, M. K. k.2219-2222, P. K. k. 2000-2004, T. S. (1) k.2132-2136/

Informacje co wysokości prognozowanych wpływów (...) S.A. i powoda z eksportu, przekazywane pozwanemu przez K. M. (1), były nieprawdziwe. Powód w rzeczywistości dopiero przygotowywał się do rozpoczęcia w przyszłości działalności eksportowej.

/zeznania świadków: I. K. k. 2083-2087, M. W. k. 2088-2092, J. K. k. 2268-2272, J. J. k. 2222-2226, T. W. k. 2310-2313/

7 marca 2008 r. (...) S.A. zawarł z pozwanym umowę poręczenia, w której udzielił poręczenia za zobowiązania powoda do kwoty (...) zł. Umowa ta została zawarta w celu zabezpieczenia spłaty wierzytelności przysługującej pozwanemu z tytułu zobowiązań powoda wynikających z transakcji terminowych i pochodnych zawartych na podstawie umowy ramowej z 31 stycznia 2008 r. oraz „Regulaminu transakcji terminowych i pochodnych”.

/umowa poręczenia k.2246-2247/

13 marca 2008 r. powód zawarł z pozwanym umowę nierzeczywistej wielowalutowej transakcji zamiany kwot bazowych i stóp procentowych o wartości nominalnej (...) zł/ (...) CHF z datą końcowego rozliczenia 30 marca 2012 r. W dniu 1 kwietnia 2008 r. strony porozumiały się co do wcześniejszego rozwiązania tej umowy. W wyniku wcześniejszego rozliczenia pozwany miał zapłacić powodowi (...) zł.

/potwierdzenia k.1348-1352/

W czerwcu 2008 r., podczas sporządzania sprawozdania finansowego (...) S.A. za 2007 r., zarząd (...) S.A. zorientował się, że K. M. (1) zawiera transakcje terminowe i pochodne na rzecz (...) S.A. w zakresie znacznie przekraczającym konieczność zabezpieczenia wpływów z eksportu, i zakazał K. M. (1) zawierania tego typu transakcji. Wobec stwierdzenia, że w tamtym okresie nie było już żadnych czynnych transakcji tego typu, jak również że transakcje dotychczas zawarte przez K. M. (1) nie pociągnęły za sobą ujemnych skutków dla (...) S.A., zarząd (...) S.A. poprzestał na ustnym upomnieniu K. M. (1). O zaistniałej sytuacji zarząd (...) S.A. nie poinformował pozwanego.

/zeznania świadków: I. K. k. 2083-2087, M. W. k. 2088-2092, J. K. k. 2268-2272, T. W. k. 2310-2313/

28 lipca 2008 r. K. M. (1) zawarł telefonicznie z pozwanym w imieniu powoda umowę nierzeczywistego terminowego kupna waluty wymiennej przez bank z limitowanym zyskiem klienta, w której powód zobowiązał się sprzedać pozwanemu, a pozwany zobowiązał się kupić od powoda w okresie od sierpnia 2008 r. do lipca 2009 r. w 12 transzach po (...) miesięcznie, po kursie walut EUR/PLN określonym malejąco - od(...) w sierpniu 2008 r. do 3,2000 w lipcu 2009 r. (kurs terminowy), przy czym maksymalny zysk powoda z tej umowy nie mógł przekroczyć (...) zł (maksymalny akumulowany zysk). Z chwilą osiągnięcia przez powoda maksymalnego akumulowanego zysku, kolejne transakcje, co do których nie nadszedł jeszcze termin realizacji, ulegały rozwiązaniu, bez obowiązku dokonania przez strony jakichkolwiek płatności z ich tytułu. W przypadku gdy średni kurs (fixing) NBP dla walut EUR/PLN z dnia realizacji danej transakcji (kurs referencyjny) był wyższy od kursu terminowego, powód był zobowiązany do sprzedaży pozwanemu (...) po kursie referencyjnym. 29 lipca 2008 r. pozwany przesłał powodowi potwierdzenie zawarcia umowy, które zostało podpisane przez K. M. (1). W trakcie zawierania umowy K. M. (2) zapewnił przedstawiciela pozwanego, że nominaly transakcji będą się mieścić w przepływach eksportowych.

/potwierdzenia zawarcia umowy k. 67-71; zapis rozmowy telefonicznej wraz z transkrypcją k.891-900/

W 2008 r. i 2009 r. powód nie miał wpływów waluty z tytułu sprzedaży eksportowej, które wymagałyby zabezpieczenia.

/ zeznania świadków: I. K. k. 2083-2087, M. W. k. 2088-2092, J. K. k. 2268-2272, T. W. k. 2310-2313; zestawienie wpływów na rachunek euro i wypłat rachunku euro k. 2038/

Celem zneutralizowania ryzyka wynikającego z umowy zawartej z powodem, pozwany zawarł z (...)w L. na rynku międzybankowym transakcje odwrotne, odpowiadające nominalom transakcji zawartych z powodem.

/zestawienia i rozliczenia transakcji z pełnomocnictwami k. 864-890/

Przed umową z 28 lipca 2008 r. pozwany przesłał powodowi prezentację w formie elektronicznej, w której przedstawiono scenariusze rozliczenia transakcji zarówno w przypadku umocnienia złotówki jak i w przypadku osłabienia złotówki. K. M. (3) zawierając umowę miał świadomość ryzyka ujemnego dla powoda rozliczenia transakcji w przypadku osłabienia się złotego, jednak zakładał, że waluta polska nadal będzie się umacniała. K. M. (1) zawarł na rzecz (...) S.A. podobną transakcję 12 grudnia 2007 r. Umowa z 28 lipca 2008 r. została zawarta przez K. M. (1) w celu spekulacyjnym – aby osiągnąć zysk, który zrównoważyłby straty powoda poniesione w związku z ujemnym rozliczeniem, transakcji walutowych zawartych przez K. M. (2) w innych bankach.

/wydruki korespondencji elektronicznej k. 977-1018; zapis rozmowy telefonicznej wraz z transkrypcją k.891-900; zeznania świadków: P. K. k. 2000-2004, T. S. (1) k.2132-2136, K. M. (1) k.2215-2223/

W momencie zawierania umowy z 28 lipca 2008 r. na rynku walutowym już od dłuższego okresu obserwowano umacnianie się waluty polskiej i panowało powszechne przekonanie, że w najbliższym okresie ta tendencja utrzyma się.

/fakt powszechnie znany/

Od września 2008 r., wobec osłabienia się złotego, rozpoczęły się ujemne dla powoda rozliczenia transakcji.

/ wyciągi z rachunku bankowego k. 72-77/

Wobec ujemnych dla powoda rozliczeń transakcji walutowych zawartych zarówno z pozwanym, jak też z innymi bankami, w dniu 28 października 2008 r. K. M. (1) usiłował popełnić samobójstwo. K. M. (1) nie przekazał innym przedstawicielom powoda dokumentacji zawartej przez niego transakcji z 28 lipca 2008 r., jak również nie pozostawił jej w siedzibie powoda. Powód posiadał jedynie przekazane mu przez pozwanego w listopadzie 2008 r. informacje o terminach zapadalności, nominalach i kursach transakcji. Pozwany przekazywał powodowi na bieżąco wycenę poszczególnych transakcji. Na spotkaniu przedstawicieli pozwanego z zarządem powoda, które odbyło się 5 listopada 2008 r. w siedzibie powoda, zarząd powoda udzielił nowych pełnomocnictw M. W. i J. K., na drukach przygotowanych przez pozwanego, o treści identycznej, jak pełnomocnictwo udzielone wcześniej K. M. (1). Do stycznia 2009 r. powód, wykonywał, zawarte w jego imieniu z pozwanym przez K. M. (1), transakcje walutowe, prowadząc jednocześnie z pozwanym negocjacje w sprawie restrukturyzacji swego zadłużenia z tych transakcji oraz domagając się od pozwanego przekazania pełnej dokumentacji zawartych przez K. M. (1) transakcji. Na początku marca 2009 r. pozwany przekazał powodowi pełną dokumentację umowy z 28 lipca 2008 r. Od połowy marca 2009 r. powód zaczął kwestionować ważność umowy, podnosząc, że została ona zawarta przez K. M. (1) z przekroczeniem pełnomocnictwa.

/notatki ze spotkań kredytowych k. 847-854; wyciągi z rachunku bankowego powoda k.1020-1024; pismo pełnomocnika powoda k. 104-112; pełnomocnictwa k. 842-845; zeznania świadków: I. K. k. 2083-2087, M. W. k. 2088-2092, J. K. k. 2268-2272, P. S. k.2130-2131, T. S. (1) k.2132-2136, J. J. k. 2222-2226, J. S. (1) k. 2226, T. W. k. 2310-2313/

Wobec zaprzestania przez powoda wykonywania umowy, pozwany w piśmie z 4 marca 2009 r., doręczonym powodowi na spotkaniu 5 marca 2009 r., na podstawie punktu 7 (a) regulaminu, złożył oświadczenie o rozwiązaniu umowy.

/pisma pozwanego z 26.02.2009 r., 4.03.2009 r. i 9.03.2009 r. k.101-105; notatka ze spotkania kredytowego k. 852-854/

W wyniku rozliczenia umowy pozwany w okresie od września 2008 r. do stycznia 2009 r. pobrał z prowadzonego przez niego rachunku bankowego powoda łącznie 554.290 zł. Według sporządzonego przez pozwanego zestawienia, na dzień rozwiązania umowy wysokość wymagalnych zobowiązań powoda wynosiła 1.557.334,96 zł.

/wyciągi z rachunku bankowego k. 72-77; pisma pozwanego z 26.02.2009 r., 4.03.2009 r. i 9.03.2009 r. k.101-105/

Niniejszy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dokumentów, których prawdziwości żadna ze stron nie kwestionowała. Pozostałe dokumenty złożone do akt sprawy sąd pominął, jako nie mające istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia. Podstawą ustaleń faktycznych były również zeznania świadków. Sąd dał wiarę w całości zeznaniom świadków: I. K., M. W., T. W., P. S., J. S. (2), M. Z., M. K., P. K., J. J. i J. K., uznając je za logiczne i spójne. Sąd odmówił wiarygodności zeznaniom T. S. (1) w części, w której twierdził on, że przekazał zarządowi (...) S.A. dokumentację umowy z 28 lipca 2008 r. na spotkaniu na początku października 2008 r., jako sprzeczne z treścią zeznań świadka J. J., która zeznała iż na spotkaniu na początku listopada 2008 r. zarząd (...) S.A. poinformował przedstawicieli pozwanego, że dopiero ustala jakie transakcje zawarł K. M. (1) i poprosił pozwanego o przedstawienie wykazu tych transakcji. W pozostałej części sąd uznał zeznania świadka T. S. za w pełni wiarygodne. Zeznania świadka K. M. (1) sąd uznał za wiarygodne tylko w części, w której stwierdził on że umowę z 28 lipca 2008 r. zawarł w celu zminimalizowania ujemnej wyceny transakcji walutowej zawartej z innym bankiem. W pozostałej części sąd uznał zeznania świadka K. M. za niewiarygodne, jako sprzeczne z pozostałym materiałem dowodowym, a w szczególności z zapisem rozmowy telefonicznej z zawarcia umowy oraz z zeznaniami pozostałych świadków.

Sąd zważył, co następuje.

Podstawę przewidzianą w art. 95 § 1 k.c. możliwości dokonania czynności prawnej przez przedstawiciela, w imieniu i ze skutkami dla mocodawcy, stanowi umocowanie. Oświadczenie woli mocodawcy o udzieleniu pełnomocnictwa może być złożone w sposób wyraźny lub dorozumiany. Pełnomocnictwo może być udzielone jako ogólne, do poszczególnej czynności prawnej lub rodzajowe tj. do czynności prawnych stanowiących określoną kategorię czynności prawnych. Nie można udzielić pełnomocnictwa do dokonywania wszelkich czynności prawnych. W wyroku z 4 listopada 1998 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że pełnomocnictwo rodzajowe powinno określać rodzaj czynności prawnej objętej umocowaniem oraz jej przedmiot. Oświadczenie woli mocodawcy decyduje o powstaniu i zakresie umocowania. W braku wyraźnych wskazówek mocodawcy jego rzeczywistą wolę należy ustalać przy wykorzystaniu reguł oświadczeń woli (art. 56 i 65 k.c.). Stosownie do art. 95 § 2 k.c. zachowanie przedstawiciela tylko wtedy wywoła skutki prawne bezpośrednio w sferze prawnej reprezentowanego, gdy przedstawiciel działa w granicach umocowania. Zgodnie z art. 103 § 1 k.c., jeżeli zawierający umowę nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę, w której imieniu została zawarta. Do chwili potwierdzenia umowy zawartej przez rzekomego pełnomocnika, lub odmowy potwierdzenia albo upływu terminu do potwierdzenia wyznaczonego przez drugą stronę (art. 103 § 2 k.c.), zachodzi stan tzw. bezskuteczności zawieszonyj. Poprzez potwierdzenie umowy skutki umowy aktualizują się w sferze prawnej osoby, w imieniu której została ona zawarta. Potwierdzenie umowy może co do zasady nastąpić w dowolnej formie, a więc zarówno poprzez oświadczenie woli złożone w sposób wyraźny, jak również poprzez czynności konkludentne np. poprzez przystąpienie rzekomego mocodawcy do wykonania umowy, o ile ma on świadomość, że doszło do zawarcia umowy oraz że jego zachowanie stanowi wykonanie umowy i może mieć skutki potwierdzenia. Odmowa potwierdzenia prowadzi do definitywnej bezskuteczności umowy.

W niniejszej sprawie powód udzielił K. M. (1) pełnomocnictwa rodzajowego, w którym wyraźnie określono, że umocowanie dotyczy zawierania w imieniu powoda umów objętych regulaminem stosowanym przez pozwanego. W obecnym stanie prawnym brak jest cywilistycznej szczególnej regulacji prawnej transakcji terminowych i pochodnych.

Podstawą prawną zawierania tego typu umów jest więc wyrażona w art. 353¹ k.c. zasada swobody umów, a ich treść umów jest każdorazowo kształtowana przez strony w ramach ogólnej swobody kontraktowej. Transakcje terminowe i pochodne ukształtowały się jako pewien rodzaj umów w praktyce obrotu instrumentami finansowymi, jednak elementy przedmiotowo istotne tych umów nie zostały dotychczas jednolicie sformułowane, chociażby jako zbiór reguł zwyczajowych, powszechnie stosowanych w praktyce. W rezultacie pojęcie transakcji terminowych i pochodnych jest nieprecyzyjne, gdyż dotyczy wyjątkowo zróżnicowanego, otwartego i stale powiększającego się katalogu umów. Wobec powyższego, w ocenie sądu, dotychczas nie została wystarczająco wyodrębniona kategoria czynności prawnych w postaci transakcji terminowych i pochodnych, albowiem z punktu widzenia prawnego nie można określić elementów przedmiotowo istotnych dla tych umów, a tym samym nie można precyzyjnie ustalić jakie umowy należą do tej kategorii. Stosowany przez pozwanego regulamin, do którego odwoływało się pełnomocnictwo, również nie zawierał ogólnej definicji transakcji terminowych i pochodnych, a jedynie stanowił on, że na warunkach w nim określonych strony mogą zawierać wymienione w nim typy umów, których elementy zostały w regulaminie szczegółowo określone. Wobec powyższego, w ocenie sądu, transakcjami terminowymi i pochodnymi w rozumieniu regulaminu były tylko te transakcje, które zostały w nim szczegółowo określone. Tym samym udzielone przez powoda pełnomocnictwo zawierało umocowanie do zawierania w jego imieniu wyłącznie tych transakcji, które zostały szczegółowo określone w regulaminie, a nie wszelkich transakcji terminowych i pochodnych, albowiem, jak już wyżej wskazano, brak jest możliwości ustalenia zakresu takiej kategorii czynności prawnych. Ponieważ umowa z 28 lipca 2008 r. nie odpowiada typom umów określonych w „Regulaminie transakcji terminowych i pochodnych” z 8 maja 2002 r., należy ją uznać za zawartą z przekroczeniem zakresu pełnomocnictwa.

Nie można też przyjąć, że do udzielenia pełnomocnictwa K. M. (1) doszło w sposób dorozumiany, poprzez tolerowanie przez powoda zawierania wcześniejszych transakcji, również nieobjętych regulaminem. Jak wynika z zeznań świadków (I. K., M. W., T. W., J. K.), K. M. (1) nie informował powoda o szczegółach zawieranych przez niego transakcji, a powód interesował się jedynie ich wynikiem finansowym i nie badał samej treści zawieranych przez K. M. (1) umów. Z zeznań świadków (pracowników pozwanego) wynika ponadto, że w sprawie transakcji kontaktowali się oni praktycznie wyłącznie z K. M. (1), co pośrednio potwierdza wiarygodność twierdzenia powoda o braku jego świadomości co do treści zawieranych przez K. M. (1) umów. Pozwany nie wykazał, by członkowie zarządu lub inni przedstawiciele powoda, poza K. M. (1), znali treść umów, zawieranych przez tego pełnomocnika z pozwanym i by akceptowali ich treść.

Pozwany nie wykazał również, by powód jako mocodawca potwierdził przez czynności konkludentne, a w szczególności poprzez przystąpienie do wykonania, umowę z 28 lipca 2008 r. Aby takie zachowanie miało skutki potwierdzenia po stronie powoda musiałaby istnieć świadomość wszystkich istotnych warunków umowy oraz wola wykonania umowy zgodnie z nimi. Tymczasem powód wykazał, że w posiadaniu pełnej dokumentacji umowy z jego strony był jedynie pełnomocnik K. M. (1), który nie przekazał tej dokumentacji powodowi. W ocenie sądu zeznania świadków (I. K., M. W., T. W., J. K.) w tym zakresie są wiarygodne, albowiem skoro K. M. (1) zawarł umowę z 28 lipca 2012 r. wyłącznie w celu odrobienia strat poniesionych przez powoda w wyniku transakcji walutowych zawartych w jego imieniu przez K. M. (1) w innym banku, pełnomocnik ten miał powody by zataić przed powodem treść spekulacyjnych transakcji. Powód decydując się na wykonanie umowy w okresie od października 2008 r. do stycznia 2009 r. nie znał jej pełnych warunków, a posiadał jedynie przekazane przez pozwanego informacje niezbędne do bieżącego rozliczania umowy tj. terminy zapadalności i nominały poszczególnych transakcji oraz kursy terminowe. Te informacje nie pozwalały jeszcze na ustalenie, że umowa została zawarta z przekroczeniem pełnomocnictwa. Ponadto specyfika kwestionowanej umowy, jako czynności bankowej, powodowała, że w przypadku jej niezasadnego niewykonania przez powoda i powstania po jego stronie zadłużenia z tego tytułu musiał się on liczyć z możliwością wypowiedzenia mu innych umów przez inne banki, w tym umów kredytowych, co pozbawiłoby go środków na prowadzenie bieżącej działalności. Wobec powyższego wykonywanie przez powoda umowy zawartej w jego imieniu przez pełnomocnika, do momentu w którym miał on możliwość ustalenia, że została ona zawarta z przekroczeniem pełnomocnictwa, nie może być uznane za potwierdzenie umowy w sposób dorozumiany w trybie art. 103 § 1 k.c.

Wobec ostatecznej odmowy potwierdzenia umowy z 28 lipca 2008 r., zawartej w piśmie pełnomocnika powoda z 16 marca 2009 r., umowa stała się definitywnie bezskuteczna, a spełnione przez powoda świadczenie podlega zwrotowi jako nienależne, na podstawie art. 410 § 1 i 2 w zw. z art. 405 k.c. Roszczenie powoda o zwrot świadczenia nienależnego, jako roszczenie bezterminowe, zgodnie z art. 455 k.c. stało się wymagalne po wezwaniu pozwanego do zapłaty tj. w dacie doręczenia pozwanemu odpisu pozwu z załącznikami, ponieważ powód nie wzywał pozwanego do zapłaty kwoty objętej pozwem. Pozwany opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego od następnego dnia po wezwaniu do zapłaty i żądanie zapłaty przez pozwanego odsetek ustawowych za okres opóźnienia znajduje podstawę prawną w art. 481 § 1 i 2 k.c. Żądanie powoda zasądzenia odsetek za opóźnienie za okres wcześniejszy sąd oddalił, jako bezpodstawne.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W niniejszej sprawie interes prawny powoda w ustaleniu nieważności umowy z 28 lipca 2008 r. przejawia się w tym, iż umowa ta została wykonana przez niego tylko częściowo i pozwany domaga się zapłaty pozostałej części, wynikającej z rozliczenia umowy. W związku z powyższym, w ocenie sądu, w niniejszej sprawie powód miał legitymację czynną do wytoczenia powództwa o ustalenie.

Mając powyższe na uwadze, na mocy powołanych wyżej przepisów, orzeczono jak w sentencji.

O kosztach procesu sąd orzekł na zasadzie art. 100 k.p.c., wkładając obowiązek zwrotu wszystkich kosztów na pozwanego, ponieważ powód uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania. Na zasądzone koszty składają się: opłata od pozwu 100.000 zł, wynagrodzenie radcy prawnego 7.200 zł w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji i 3.600 zł za reprezentację w postępowaniu zażaleniowym, opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł, opłata od wniosku o zabezpieczenie 100 zł.

SSO Jadwiga Smołucha